

No.Φ09222/5816

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΥΠΟΥΡΓΩΝ

Ψήφισμα CM/ResDH(2001)119⁴

Εκτέλεση της απόφασης του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου

Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

Σ. Σ. κλπ. κατά της Ελλάδας

(Προσφυγή 32526/05, απόφαση της 5^{ης} Ιουνίου 2008, η οποία κατέστη οριστική στις 5 Σεπτεμβρίου 2008)

Η Επιτροπή Υπουργών, βάσει των όρων του Άρθρου 46, παράγραφος 2, της Σύμβασης για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, η οποία προβλέπει ότι η Επιτροπή εποπτεύει την εκτέλεση οριστικών αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (εφεξής αποκαλούμενα “Σύμβαση” και “Δικαστήριο”),

Αναφερόμενη στην απόφαση που διαβιβάστηκε από το Δικαστήριο στην Επιτροπή μόλις κατέστη οριστική,

Υπενθυμίζοντας ότι οι παραβιάσεις της Σύμβασης που διαπίστωσε το Δικαστήριο στην παρούσα υπόθεση αφορούν: την παράλειψη των αρχών να παράσχουν σχολική εκπαίδευση για τα παιδιά των προσφεγγόντων, καταγωγής Ρομά, και την επακόλουθη τοποθέτησή τους σε ειδικές προπαρασκευαστικές τάξεις και την έλλειψη αποτελεσματικού ένδικου μέσου για να διασφαλιστεί η σχετική αποκατάσταση (παραβιάσεις του Άρθρου 14 σε συνδυασμό με το Άρθρο 2 του Πρωτοκόλλου Νο.1 και του Άρθρου 13) (βλ. λεπτομέρειες στο Παράρτημα),

Αφού κάλεσε την κυβέρνηση του εναγόμενου κράτους να ενημερώσει την Επιτροπή σχετικά με τα μέτρα που έλαβε προκειμένου να εκπληρώσει προς

⁴ Υιοθετήθηκε από την Επιτροπή Υπουργών στις 14 Σεπτεμβρίου 2011 κατά την 1120ή Συνεδρίαση των Αναπληρωτών Υπουργών.

τις υποχρεώσεις της σύμφωνα με το Άρθρο 46, παράγραφος 1, της Σύμβασης να συμμορφώνεται προς την απόφαση.

Αφού εξέτασε τα στοιχεία που παρείχε η κυβέρνηση σύμφωνα με τους Κανόνες της Επιτροπής για την εφαρμογή του Άρθρου 46, παράγραφος 2, της Σύμβασης,

Αφού πείστηκε ότι, εντός της ταχθείσας προθεσμίας, το εναγόμενο κράτος κατέβαλε στους προσφεύγοντες τη δίκαιη ικανοποίηση που προέβλεπε η απόφαση (βλ. λεπτομέρειες στο Παράρτημα),

Υπενθυμίζοντας ότι η διαπίστωση παραβίασης από το Δικαστήριο απαιτεί, επιπλέον της καταβολής της δίκαιης αποζημίωσης που επιδίκασε το Δικαστήριο στις αποφάσεις του, την υιοθέτηση από το εναγόμενο κράτος, όπου αρμόζει:

- ειδικών μέτρων προκειμένου να μην επαναληφθούν παραβιάσεις και να εξαλειφθούν οι συνέπειές τους έτσι ώστε να επιτευχθεί κατά το δυνατόν *restitution in integrum*, και
- γενικών μέτρων για την πρόληψη παρόμοιων παραβιάσεων.

Υπενθυμίζοντας ότι οι αποφάσεις της Επιτροπής Υπουργών βάσει του Άρθρου 46, παράγραφος 2, της Σύμβασης τελούν υπό την επιφύλαξη της εξέτασης από το Δικαστήριο άλλων υποθέσεων που εκκρεμούν ενώπιόν του.

ΔΗΛΩΝΕΙ, αφού εξέτασε τα μέτρα που έλαβε το εναγόμενο κράτος (βλ. Παράρτημα), ότι άσκησε τις λειτουργίες του σύμφωνα με το Άρθρο 46, παράγραφος 2, της Σύμβασης στην παρούσα υπόθεση, και

ΑΠΟΦΑΣΙΖΕΙ να κλείσει την εξέταση της παρούσας υπόθεσης.

Παράρτημα του Ψηφίσματος CM/ResDH(2011)119**Στοιχεία για τα μέτρα συμμόρφωσης προς την απόφαση στην υπόθεση
Σ. Σ. κλπ. κατά Ελλάδα****Εισαγωγική περίληψη υπόθεσης**

Η υπόθεση αφορά την παράλειψη των αρχών να παράσχουν σχολική εκπαίδευση για τα παιδιά των προσφευγόντων κατά το σχολικό έτος 2004-2005 και την επακόλουθη τοποθέτησή τους σε ειδικές προπαρασκευαστικές τάξεις το 2005. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι, παρά την προθυμία των αρχών να παράσχουν εκπαίδευση σε παιδιά Ρομά, οι προϋποθέσεις εγγραφής σε σχολείο για αυτά τα παιδιά και η τοποθέτησή τους σε ειδικές προπαρασκευαστικές τάξεις – σε προσάρτημα του κύριου σχολικού κτιρίου – τελικά κατέληξε σε διακρίσεις εναντίον τους (παραβίαση του Άρθρου 14 σε συνδυασμό με το Άρθρο 2 του Πρωτοκόλλου Νο.1). Η υπόθεση αφορά επίσης την έλλειψη αποτελεσματικού ένδικου μέσου για να διασφαλιστεί η σχετική αποκατάσταση. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο σημείωσε ότι η Ελληνική Κυβέρνηση δεν επικαλέστηκε συγκεκριμένη νομολογία ως απόδειξη ότι το επικαλεσθέν ένδικο μέσο θα μπορούσε να είχε οδηγήσει στην ακύρωση της διατεινόμενης παράλειψης των διοικητικών αρχών να προχωρήσουν στην εγγραφή των παιδιών (παραβίαση του Άρθρου 13).

Όσον αφορά την παράλειψη παροχής σχολικής εκπαίδευσης για τα παιδιά κατά το σχολικό έτος 2004-2005, το Δικαστήριο σημείωσε ότι η ελληνική νομοθεσία αναγνωρίζει την ιδιαίτερη φύση της κατάστασης της κοινότητας των Ρομά διευκολύνοντας τη διαδικασία εγγραφής σε σχολείο για τα παιδιά Ρομά. Στη συγκεκριμένη υπόθεση, οι αρχές θα έπρεπε να είχαν αναγνωρίσει την ιδιαιτερότητα της κατάστασης της κοινότητας των Ρομά και θα έπρεπε να είχαν διευκολύνει την εγγραφή στο πρωτοβάθμιο σχολείο. Αν και οι αρχές δεν αρνήθηκαν ρητά να εγγράψουν τα παιδιά, δεν τα ενέγραψαν παρά το ότι οι γονείς τους είχε εκφράσει ρητά στην αρμόδια σχολική αρχή την επιθυμία τους να εγγράψουν τα παιδιά τους.

Όσον αφορά τις ειδικές προπαρασκευαστικές τάξεις που βρίσκονται σε προσάρτημα του 10^{ου} δημοτικού σχολείου Ασπροπύργου, στις οποίες τοποθετήθηκαν τα παιδιά των προσφευγόντων το 2005, το Δικαστήριο θεωρεί ότι οι αρχές δεν βάσισαν την απόφασή τους να τοποθετήσουν τα παιδιά στις προπαρασκευαστικές τάξεις σε ένα μόνο και σαφές κριτήριο. Σημείωσε, συγκεκριμένα, ότι οι αρχές δεν απέδειξαν ότι δόθηκε κατάλληλη δοκιμασία στα ενδιαφερόμενα παιδιά για να αξιολογηθούν οι δυνατότητές τους και οι πιθανές δυσκολίες εκμάθησης. Αν και ο δηλωμένος σκοπός αυτών των τάξεων ήταν να φθάσουν οι ενδιαφερόμενοι μαθητές στο κατάλληλο επίπεδο για να εισαχθούν σε κανονικές τάξεις σε εύθετο χρόνο, οι αρχές δεν ανέφεραν κανένα παράδειγμα μαθητών (μεταξύ των 50 ενδιαφερόμενων μαθητών) που είχαν εισαχθεί στις κανονικές τάξεις του δημοτικού σχολείου Ασπροπύργου. Επίσης, δεν αποδείχθηκε ότι υπήρχαν δοκιμασίες με τις οποίες οι σχολικές αρχές θα μπορούσαν να αξιολογούν κατά περιόδους εάν, βάσει αντικειμενικών στοιχείων και όχι εκτιμήσεων κατά προσέγγιση, τα παιδιά Ρομά μπορούσαν να παρακολουθήσουν τις κανονικές τάξεις.

I. Καταβολή δίκαιης αποζημίωσης και ειδικά μέτρα

α) Λεπτομέρειες δίκαιης αποζημίωσης

Οικονομική ζημία	Ηθική βλάβη	Δικαστικά έξοδα	Σύνολο
-	66.000 ευρώ	2.000 ευρώ	68.000 ευρώ
Κατεβλήθησαν στις 4.12.2008			

β) Ειδικά μέτρα

Οι ειδικές προπαρασκευαστικές τάξεις που ήταν προσαρτημένες στο 10^ο δημοτικό σχολείο Ασπροπύργου καταργήθηκαν. Οι ελληνικές αρχές έλαβαν μέτρα προκειμένου να διευκολυνθεί η εγγραφή των παιδιών των προσφευγόντων σε κανονικό σχολείο μετά την απόφαση του Δικαστηρίου. Σύμφωνα με την υπουργική απόφαση 10781/Δ4/2008, ιδρύθηκε νέο κανονικό δημοτικό σχολείο (12^ο Δημοτικό Σχολείο Ασπροπύργου). Το σχολείο, που προορίζεται να δέχεται Ρομά και μη Ρομά, καλύπτει μεταξύ

άλλων την περιοχή όπου διαμένει κυρίως η κοινότητα Ρομά του Ασπρόπυργου. Ως εκ τούτου, τα μέτρα αυτά αποσκοπούν στην παροχή σχολικής εκπαίδευσης στα παιδιά των προσφευγόντων σε κανονικό σχολείο.

Μετά την απόφαση του Δικαστηρίου, σχεδόν όλα τα παιδιά των προσφευγόντων εγγράφηκαν στο 12^ο Δημοτικό Σχολείο Ασπρόπυργου. Ωστόσο, δεν παρακολουθούσαν τακτικά τα μαθήματα. Τρία παιδιά συμπλήρωσαν την ηλικία όπου δεν είναι υποχρεωμένα να πηγαίνουν πλέον στο σχολείο. Επίσης, οι γονείς δεν ενέγραψαν τέσσερα άλλα παιδιά στο σχολείο, ενώ ένα παιδί έχει ήδη τελειώσει άλλο δημοτικό σχολείο.

II. Γενικά μέτρα

1) Σχετικά με την παραβίαση του Άρθρου 14 σε συνδυασμό με το Άρθρο 2 του Πρωτοκόλλου Νο.1

Οι ελληνικές αρχές παρείχαν εκτενείς πληροφορίες στο ενοποιημένο σχέδιο δράσης τους [DH-DD (2011)52], καθώς και πρόσθετες πληροφορίες στη συνέχεια. Οι πληροφορίες αυτές συνοψίζονται κατωτέρω:

Μέτρα για την εγγραφή και σχολική εκπαίδευση των παιδιών Ρομά

Ελήφθησαν ειδικά μέτρα για να διευκολύνεται η εγγραφή μαθητών Ρομά σε δημοτικά σχολεία. Αντίθετα με τους άλλους μαθητές, τα παιδιά Ρομά εγγράφονται στα δημοτικά σχολεία με απλοποιημένη διαδικασία βάσει μίας και μόνο δήλωσης και χωρίς την κατάθεση πιστοποιητικών. Οι αρχές εξέδωσαν μια σειρά εγκυκλίων που παρείχαν οδηγίες στις διοικήσεις των σχολείων σχετικά με τα πρακτικά ζητήματα της απλοποιημένης εγγραφής παιδιών Ρομά και τον έλεγχο της τακτικής παρακολούθησης των μαθημάτων (Φ.1.Τ.Υ./1073/117052/Γ1/23-9-2009, Φ.3/960/102679/Γ1/20-8-2010, 114893/Γ2/14-9-2010).

Οι ελληνικές αρχές έλαβαν επίσης μια σειρά μέτρων που αποσκοπούν στην ένταξη των παιδιών Ρομά στο εθνικό σύστημα εκπαίδευσης και την εξάλειψη των σχετικών διακρίσεων. Αυτά τα μέτρα περιλαμβάνουν, συγκεκριμένα, την εισαγωγή νέας εκπαιδευτικής πολιτικής βάσει του γαλλικού μοντέλου *Zones d'Education Prioritaire*. Αυτές, οι ζώνες,

συμπεριλαμβανομένης της περιοχής του Ασπροπύργου, αποσκοπούν στην ενίσχυση της ένταξης των πιο ευπαθών κοινωνικά ομάδων (Ρομά, μετανάστες κλπ.) με διάφορες δράσεις και μέσω της εκπαίδευσης (υπουργική απόφαση ΑΦ.821/3412Ρ/157476/Ζ1/31-12-2010). Η εκστρατεία ευαισθητοποίησης Dosta!, η οποία προωθείται από το Συμβούλιο της Ευρώπης και αποσκοπεί στην καταπολέμηση των στερεοτύπων και των προκαταλήψεων κατά των Ρομά, ξεκίνησε και στην Ελλάδα από το Υπουργείο Παιδείας το Φεβρουάριο του 2011. Η ελληνική εκστρατεία εστιάζει στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Επίσης, οι αρχές ξεκίνησαν ένα ειδικό πρόγραμμα το σχολικό έτος 2010-2011, με στόχο την ενεργό συμμετοχή των παιδιών Ρομά στην εθνική εκπαίδευση, που θα υλοποιηθεί από δύο μεγάλα ελληνικά πανεπιστήμια. Σύμφωνα με το πρόγραμμα αυτό, οι αρχές χρησιμοποιούν ειδικούς διαμεσολαβητές που μιλούν τη γλώσσα των Ρομά, προκειμένου να βοηθήσουν τις οικογένειες Ρομά με την εκπαίδευση των παιδιών τους. Οι αρχές διόρισαν 15 σχολικούς διαμεσολαβητές στην περιοχή της Αττικής, συμπεριλαμβανομένου ενός στην περιοχή του Ασπροπύργου. Το Συμβούλιο της Ευρώπης διοργανώνει διάφορες δραστηριότητες κατάρτισης για αυτούς στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Προγράμματος Κατάρτισης για Διαμεσολαβητές Ρομά (ROMED). Σύμφωνα με το πρόγραμμα “Εκπαίδευση για παιδιά Ρομά”, οι αρχές χρησιμοποιούν επίσης κοινωνικούς λειτουργούς που έχουν αναλάβει την ψυχολογική υποστήριξη που προσφέρεται σε οικογένειες Ρομά. Αυτοί οι κοινωνικοί λειτουργοί, μεταξύ των άλλων καθηκόντων τους, επισκέπτονται σχολεία με μαθητές Ρομά και κατασκοπώνουν Ρομά προκειμένου να εντοπίσουν παιδιά Ρομά που θα πρέπει να πάνε στο σχολείο και να ενθαρρύνουν τους γονείς τους να τα στείλουν στο σχολείο. Διατίθεται διδακτική βοήθεια στα παιδιά Ρομά με μαθησιακές δυσκολίες μέσω βελτιωμένων εξωσχολικών δραστηριοτήτων (πρόσθετα μαθήματα και βελτιωμένες σχολικές δραστηριότητες), συμπεριλαμβανομένης της περιοχής του Ασπροπύργου. Οι αρχές παρέχουν επίσης ειδικά προγράμματα κατάρτισης στη διαπολιτισμική εκπαίδευσης

για τους δασκάλους των σχολείων. Το Υπουργείο Παιδείας ίδρυσε στην αρχή του 2011 μια Συμβουλευτική Επιτροπή για το πρόγραμμα “Εκπαίδευση για Παιδιά Ρομά” με σκοπό να παρέχει συμβουλές για τα σχετικά ζητήματα, καθώς και να παρακολουθεί και να αξιολογεί την υλοποίηση και την πρόοδο του προγράμματος Εκπαίδευση για Παιδιά Ρομά. Η Επιτροπή αποτελείται από εκπροσώπους του Συμβουλίου της Ευρώπης, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ΟΑΣΕ/ΓΔΘΔΑ και άλλων βασικών συντελεστών.

Οι ελληνικές αρχές δημιούργησαν επίσης τρία εκπαιδευτικά κέντρα για την εκπαίδευση ενηλίκων: “Ινστιτούτο Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης Ενηλίκων”, “Κέντρα Κατάρτισης Ενηλίκων” και “Σχολείο για Γονείς”. Άτομα με καταγωγή Ρομά μπορούν να συμμετέχουν μετά τη συμπλήρωση των 15 ετών.

Τέλος, οι ελληνικές αρχές παρέχουν τακτικά πληροφορίες σχετικά με τα μέτρα βελτίωσης των εγκαταστάσεων και συνθηκών εργασίας για το 12^ο Δημοτικό Σχολείο Ασπροπύργου, ενώ σημειώνουν ότι τα ζητήματα που αφορούν τη λειτουργία του σχολείου αυτού εξετάζονται από το Δικαστήριο στο πλαίσιο νέας προσφυγής (προσφυγή No.59608/09, η οποία διαβιβάστηκε στις αρχές στις 11.04.2011).

2) Σχετικά με την παραβίαση του Άρθρου 13 όσον αφορά την παράλειψη των αρχών να εγγράψουν τα παιδιά των προσφεγόντων

Οι ελληνικές αρχές σημείωσαν ότι οι πράξεις ή παραλείψεις των σχολικών αρχών είναι πράγματι διοικητικές πράξεις. Αυτές οι διοικητικές πράξεις μπορούν να προσβληθούν με διοικητικές διαδικασίες (διοικητικό εφετείο σε πρώτο βαθμό, Συμβούλιο Επικρατείας σε δεύτερο βαθμό). Στην παρούσα υπόθεση, το Δικαστήριο διαπίστωσε παραβίαση λόγω της έλλειψης αποτελεσματικού ένδικου μέσου επειδή οι αρχές δεν μπορούσαν να παράσχουν νομολογία σε παρόμοια υπόθεση. Οι αρχές αναφέρουν ότι δεν υπάρχει ακόμη τέτοια ειδική νομολογία. Ωστόσο, τα εγχώρια δικαστήρια έχουν αποφασίσει με σαφήνεια σε διάφορες αποφάσεις που εκδόθηκαν μετά την απόφαση του Δικαστηρίου ότι το διοικητικό εφετείο ήταν αρμόδιο να

εκδικάσει προσφυγές που επιδίωκαν την ακύρωση διοικητικών πράξεων που έγιναν σε εφαρμογή της εκπαιδευτικής νομοθεσίας (π.χ. αποφάσεις σχολικών αρχών που διατάσσουν αλλαγή σχολικού περιβάλλοντος για ορισμένους μαθητές λόγω της συμπεριφοράς τους, απόφαση μη εγγραφής μετά από διακοπή των σπουδών, απόφαση μη αποδοχής μαθητή σε ορισμένο επίπεδο λυκείου μετά από σχετικές εξετάσεις).

III. Συμπεράσματα του εναγόμενου κράτους

Η κυβέρνηση θεωρεί ότι δεν απαιτούνται πρόσθετα ειδικά μέτρα, ότι τα γενικά μέτρα που υιοθετήθηκαν θα εμποδίσουν παρόμοιες παραβιάσεις και ότι η Ελλάδα εκπλήρωσε έτσι τις υποχρεώσεις της βάσει του Άρθρου 46, παράγραφος 1, της Σύμβασης.

Αθήνα, 30.09.2011

Ακριβής μετάφραση από τα αγγλικά

Η μεταφράστρια Ελένη Δημητρίου